

הרב גדעון פרל / אלון שבות, גוש עציון

תורה של חסד - תורה לשמה

אמר רבי אלעזר: מאי דכתיב "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא: תורה לשמה - זו היא תורה של חסד, שלא לשמה - זו היא תורה שאינה של חסד. איכא דאמרי: תורה ללמדה - זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה (אלא נשאר רק בתיאוריה ובמחשבה) - זו היא תורה שאינה של חסד. (סוכה מט ע"ב)

דתני רב יוסף: "והודעת להם" - זה בית חייהם, "את הדרך" - זו גמילות חסדים, "ילכו" - זו ביקור חולים, "בה" - זו קבורה, "את המעשה" - זה הדין, "אשר יעשו" - זו לפני משורת הדין. (ב"ק צט ע"ב)

התגלות האחוה והחסד בהתכנסות ערב חורבן גוש קטיף - היא "תורה לשמה"! רוממות רוחם של חברי כפר מימון, לבם הפתוח כאלם ושפעת האהבה שהרעיפו על אלפי המתכנסים, מעידים כי קהילת קודש זו מקיימת הלכה למעשה את הוראת התורה לבנות עולם של חסד. הכנסת האורחים, שעלתה ממון רב, מוכיחה שהתורה נספגה היטב בקרבם של חברי כפר מימון, היא היא תורת החסד.

הרי בקלות יכולים היו להתייחס באהדה, ולומר 'שלום עליך נפשי; מה לי בטורח הציבור, מה לי בדיניהם', כפי שנהגו רבים אחרים. אך הם בחרו בדרך החסד, שהיא מידתו של הקב"ה שבה הוא מקיים את העולם, כפי שהדבר מתבטא במדרש הבא:

"ואלה המשפטים" - זהו שאמר הכתוב: "מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות ירסנה". מלכה של תורה - במשפט שהוא עושה, מעמיד את הארץ. "ואיש תרומות ירסנה" - אם משים אדם עצמו כתרומה הזו שמושלכת בזווית הבית, ואומר מה לי בטורח הציבור מה לי בדיניהם מה לי לשמוע קולם, שלום עליך נפשי - הרי זה מחריב את העולם; הוי "ואיש תרומות ירסנה". (תנחומא משפטים ב')

לא בכדי תקנו לקרוא את מגילת רות בשבועות, חג מתן תורה. שהרי כאמור, תורה לשמה היא תורה של חסד, ומגילת רות - כולה חסד! וכך אמר רב זעירא: "מגילה זו, אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה? ללמדך כמה שכר טוב לגומלי חסדים" (רות רבה ב, יד). שהרי הרקע לאירועי המגילה היה בריחתם של אלימלך ומשפחתו האמידה בשעת הרעב, כאשר הכל היו זקוקים לחסדיו. ה'בריחה' ממידת החסד הביאה לאובדן הנורא במקום גלותם. מאידך, מתגלה במגילה מידת החסד של בנות מואב,

שער כפר סימון

תורה של חסד - תורה לשמה / הרב גדעון פרל

שמהותה של אומתן הייתה היפך החסד: "על דבר אָנְשׁר לֹא קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלַחֵם וּבְמַיִם בְּדַרְךָ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם" (דברים כ"ג, ה). הן קולטות את המשפחה הבורחת, ורות - למרות כל ייסוריה - מצטרפת לנעמי ולעם ישראל. וכך מתאר המדרש בהמשך את מרכזיותה של מידת החסד:

"ותלכנה שתיהן" - אמר רבי שמואל בר' סימון: אותו היום קציר העומר היה, דתנינן תמן: כל העיירות הסמוכות לשם היו מתכנסות כדי שיהא נקצר בעסק גדול. ויש אומרים: אֶבְצַן היה משיא את בנותיו אותו היום. ר' תנחומא בשם ר' עזריה ור' מנחמא בשם ר' יהושע בר אבין: כתיב "ה' צבאות מי כמוך חסין יה" - שמוציא דברים בעונתן; אשתו של בעז מתה באותו היום, ונתכנסו כל ישראל לגמילות חסדים, וזיל כל עמא לגמילות חסדא. (רות רבה ג', ו)

וכך רואה בעל המדרש את הצטרפותה של רות לעם ישראל, כבעלת חסד שבאה לחסות תחת כנפי השכינה:

אמר רבי חסא: "אשר באת לחסות תחת כנפיו" - אמר רבי אבון: שמענו שיש כנפים לארץ... וכנפים לשמש... וכנפים לחיות... וכנפים לכרובים... וכנפים לשרפים... בֵּא וראה כמה גדול כֶּחָן של צדיקים וכמה גדול כֶּחָה של צדקה וכמה גדול כֶּחָן של גומלי חסדים, שאין חסין לא בצל שחר ולא בצל כנפי ארץ ולא בצל כנפי שמש ולא בצל כנפי חיות ולא בצל כנפי כרובים ולא בצל כנפי שרפים, אלא בצל מי שאמר והיה העולם, שנאמר: "מה יקר חסדך אלוהים ובני אדם בצל כנפיו יחסיון". (רות רבה ה', ד)

זכותה של רות

במה זכתה רות? מהו הדבר שעמד לזכותה, שבגללו זכתה לגלם את מידת החסד ולהיות "אמה של מלכות"? זאת מגלה לנו רב ביבי:

ר' ביבי בשם ר' ראובן אמר: רות וערפה - בנות עגלון (מלך מואב) היו, דכתיב: "דבר סתר לי אליך המלך ויקם מעל הכסא". אמר לו הקב"ה: אתה עמדת מכסאך בשביל כבודי, הריני מעמיד ממך בן יושב על כסאי, שנאמר: "יושב שלמה על כסא ה' למלך". (ילקוט-שמעוני רות רמז תר)

שהרי דוד בן ישי, מלך ישראל, מצאצאי רות הוא.

צירוף מידת החסד עם זכות אבות של קידוש השם וכבודו מהווה, אפוא, את יסוד המלכות בישראל, וכן את יסוד תקוותנו לביאת המשיח במהרה בימינו, שעתידי להתגלות מצאצאי בית דוד.

מידת החסד שהתגלתה בכפר מימון מהווה קרן אורה בחושך ובעיוורון האופף אותנו. העם ההולך בחושך ראו אור גדול. אולי יגולו רחמי ה' עלינו ומידת הדין תידחה מפני מידת החסד, ואותה קרן אור תפתח עיניים עיוורות של התופסים את רסן השלטון, הממשיכים להחשיך עלינו את עולמנו תוך שעבוד למלכויות זרות.

ברם, מבחינת הצדיקים הסובלים את כובד הניסיון, הדרשות הללו אינן מספקות. הן בבחינת 'צידוק הדין' בלבד, שגם זו דרגה גבוהה של אמונה. דומני שניתן לצטט כאן דברים שכתב ד"ר עזריאל קרליבך ז"ל בזמנו ב"ספר החורבן", שיש בהם דמיון מסוייג לחורבן של קהילות הקודש שלנו, בארצנו ובמולדתנו. ודאי שאין לדמות את התקופה והאירועים, אך רבים רבים חשו ועדיין חשים תחושות כאלו, הן בשעת החורבן ממש והן בהתעללות במגורשים עד עצם היום הזה.

להלן מספר משפטים, שהוכתרו במקור בכותרת "כי עליך הורגנו כל היום...":

- הם לא הציתו את בתי ישראל בעיירות, אלא מפני שהאינסטינקט לחש להם שאלה הבתים היחידים בעולם שבנה לעצמו עם מבלי לעשוק עם אחר;
- הם התפרצו לחדרי הבתים האלה מפני שהרגישו שבפינות האפלות ההן, בכל הדוחק ובכל התלאה, מקננת ירושת דורי דורות של כיסופים לחיים טהורים של יראת חטא ושל ביטול כל ממלכות הארץ מפני מלכות שמיים;
- הם התפרצו לעליות הגג, מקום שם ישבו תינוקות של בית רבן ועסקו בתורה בקול חנוק, מפני שכל עוד זה נשמע בעולם אין השטן יכול לישון במנוחה.

"מתחיל כגנות ומסיים בשבח"

השאלה המטרידה רבים היא מדוע מגלגלת כך ההשגחה העליונה את האירועים הקשים של ימינו, על אף גילויו החסד, מסירות הנפש וקידוש השם. אמנם אנו, בני אנוש, קטנים מלשפוט ח"ו את דרכי ה', במיוחד כאשר אנו מוגבלים בשנות דור והקב"ה - ה'רואה' מראשית העולם עד סופו - הוא סיבת כל הסיבות. מכל מקום, יש להתבונן במה שמלמדים אותנו חז"ל מעברנו הרחוק.

שער כפר מימון

תורה של חסד - תורה לשמה / הרב גדעון פרל

כבר אמר שלמה המלך "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (קהלת ז', כג), ודרשו זאת חז"ל על טעמה של מצות פרה אדומה. ואכן, רחוקים דרכי ה' מהשגתנו, מי יודע ומי מבין. אולם מראשיתה של ההיסטוריה שלנו, מרגע התהוותו של עם ישראל, רואים אנו מהלכים בלתי-מובנים בתולדות האומה: אברהם יצא מבית עבודה זרה; מואב נוצר מבנות לוט בעבירה חמורה; פרץ נוצר מיהודה שלא בטהרה; ודווקא דוד - צאצא של מואב ושל פרץ - נבחר למלכות עדי עד, ומצאצאיו תקנת משיחנו. מהלכים אלו נראים בלתי-מובנים בשכלנו הקט.

וכך נדרש בבראשית רבה:

"ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו"... - רבי שמואל בר נחמן פתח: "כי אנכי ידעתי את המחשבות" - שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח.

"ויהי בעת ההיא וירד יהודה" - "בטרם תחיל ילדה"; קודם שלא נולד משעבד הראשון, נולד גואל האחרון... מה כתיב למעלה מן הענין? "המדנים מכרו אותו אל מצרים". (בראשית רבה פ"ה, א)

כך היא דרכה של ההשגחה העליונה. בנייה של עתיד שהוא גבוה מבחינה ערכית ומוסרית, מתחילה מיסוד נמוך מאוד, שכמעט קבור בעומק הרפש. דווקא מיסוד זה מתפתחת יצירה חדשה, מעין חיים חדשים, דוגמת אפרוח המתהווה בתוך ביצה שהטילה אמו. הביצה נסרחת ונרקבת (חולין צג ע"ב) והופכת לעפר בעלמא, שממנה מתפתחים חיים חדשים של אפרוח חי ותוסס. כך גם זרעים נרקבים באדמה קודם שמתפתחים מהם צמחים חדשים הנותנים פירות. קיומו של עמנו מלווה בעליות ובירידות במשך כל הדורות כמעט, ותמיד אחרי פורענויות וחורבנות נוראיים בא שלב של שיקום וצמיחה מחודשת, המתבטאים בהרמת קרנה של תורה ובהתפתחות בלימוד התורה וחכמות הטבע, המהווים תשתית חדשה לבניין. אלו נותנים כוחות חדשים להישרדותה של האומה.

חז"ל רואים דווקא את הצדיקים שבדור כאבני בוחן להישרדות, באשר הם נושאי דגלה של האמונה ומקדשי השם בחייהם, בקהילותיהם ובהנהגתם התורנית. וכך נאמר בבראשית רבה:

אמר רבי יונתן: היוצר הזה, כשהוא בודק את הכבשן שלו - אינו בודק את הכלים המרועעים, למה שאינו מספיק להקיש עליו אחת עד הוא שוברו. ומה הוא בודק? בקנקנים ברורים, שאפילו הוא מקיש עליו כמה פעמים אינו שוברו. כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים, שנאמר: "ה' צדיק יבחן". (בראשית רבה ל"ב, ג)

”מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמו”

כיצד יש להתמודד ולעמוד במבחן ה' צדיק יבחן? אולי עלינו ללמוד מנסיונו של אליהו הנביא, בהתמודדותו האמונית מול נביאי הבעל. שהרי לימדונו חז"ל שירושת הארץ ויישובה תלויים בביעור העבודה הזרה מתוכה, והלא גם כיום הדעות הזרות ליהדות הורסות ומחבלות במצווה גדולה זו. הנה, כך דרשו חז"ל:

”כי אתם באים והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם” - זהו שאמר הכתוב: ”מִלְפָּנוּ מִבְּהֵמוֹת אֶרֶץ וּמִעוֹף הַשָּׁמַיִם יִחְכְּמוּ”. ”מִלְפָּנוּ מִבְּהֵמוֹת אֶרֶץ” - אמר להם הקב"ה: למדו מפרו של אליהו! שבשעה שאמר אליהו לעובדי הבעל "בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשונה כי אתם הרבים", נתקבצו ת"נ נביאי הבעל ות"נ נביאי האשרה ולא יכלו לזוז את רגליו מן הארץ... מה עשה אליהו? אמר להם: בחרו שני פרים תאומים, מאם אחת, הגדלים על מרעה אחד, והטילו עליהם גורלות - אחד לשם ואחד לשם הבעל. ובחרו להם הפר האחד, ופרו של אליהו מיד נמשך אחריו. והפר שעלה לשם הבעל - נתקבצו כל נביאי הבעל ונביאי האשרה, ולא יכלו לזוז את רגלו, עד שפתח אליהו ואמר לו: לך עמהם! השיב הפר ואמר לו, לעיני כל העם: אני וחברי יצאנו מבטן אחת מפרה אחת וגדלנו במרעה אחד, והוא עלה בחלקו של מקום ושמו של הקב"ה מתקדש עליו, ואני עליתי בחלק הבעל להכעיס את בוראי. אמר לו אליהו: פר פר, אל תירא. לך עמהם ואל ימצאו עליה, שכשם ששמו של הקב"ה מתקדש על אותו שעמי, כך מתקדש עליך! אמר לו: וכך אתה מיעצני? שבועה איני זז מכאן עד שתמסרני בידם! שנאמר: "ויקחו את הפר אשר נתן להם" - ומי נתן להם? אליהו. (במדבר רבה כ"ג, ט)

יכולים אנו ללמוד דרך חיים מפרו של אליהו. שהרי כל הבריאה יונקת את הווייתה ואת חיוניותה מהמקור שממנו נחצבה - היינו, מהקב"ה - ואף השור מטבעו מקושר ליוצרו ולבוראו. והנה שולח אותו אליהו להיות קרבן לעבודה זרה, והוא ממאן. הדברים ששם בעל המדרש בפי הפר מדברים בעד עצמם: כיצד יכול הפר לבגוד בבוראו?! קל וחומר בני האדם, בעלי הבחירה היודעים טוב ורע, כאשר דרכם ברורה לפניהם, דרכה של תורה על פי הוראותיהם של חכמי הדור - אין לזוז ממנה ימין ושמאל, כשם שתשע-מאות נביאי הבעל והאשרה לא יכלו להזיז את הפר ממקומו כיוון שדבק ביוצרו.

המסר ברור: מי שדרכו ברורה לו, חונך וגדל על ברכי תורת ארץ ישראל ומכיר ולמד את ערכה הרוחני והמקודש של הארץ - גם אם גורמים שונים מנסים להסיט אותו מאמונתו ומהשקפתו כדי לשכנעו לעבור על איסורי תורה ודברבן, אין לו לזוז ממקומו. אפילו תשע-

שער כפר מימון

תורה של חסד - תורה לשמה / הרב גדעון פרל

מאות 'נביאים' ינסו להזיזו - לא יוכלו לו, עד אשר יהא אנוס, כפרו של אליהו, ואז רחמנא פטריה ויזכה לקדש את השם גם באונסו.

לדאבוננו, כך אירע לאחינו ולנו בחורבן של קהילות הקודש בחבל עזה ובצפון השומרון, אשר רק באונס גרשו ובתיהן נחמסו ונהרסו בניגוד לרצונן. ההערכה היותר גדולה היא שלא פרצה שם מלחמה, כפי שבצעם היה צריך לקרות בדרך הטבע. שהרי איזה בן אנוש ירשה לזולתו לגזול ולחמסו על לא עוול בכפו, ולהשאירו ללא קורת גג על נשיו, ילדיו וחבריו! הכך נוהג אה באחיו? כך נהג אמנם עשו (באמצעות אליפז) ביעקב אחיו, שנותר רק עם מקלו! והנה, קבלת הדין כגזירה מן השמיים מנעה את המלחמה המצופה, וזהו קידוש השם הגדול הנלמד מפרו של אליהו.

לקידוש השם הזה הצטרפו חברי כפר מימון, שמנהיגיהם הרוחניים השכילו להתוות לקהלם דרכה של תורת חיים, תורה לשמה, היא תורת החסד. על כך ייזכרו לנצח וישמשו דוגמא ומופת לכולנו, לאיזה הישגים מוסריים גבוהים יכולים להגיע כאשר ישנה יראת שמיים במקום הזה.

